

УДК 343.1.

Коваленко І. П.,

*аспірант кафедри галузевого права,
Херсонський державний університет,
м. Херсон.*

ПРАВО ЗАЯВНИКА НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЩОДО СЕБЕ, БЛИЗЬКИХ РОДИЧІВ ЧИ ЧЛЕНІВ СВОЄЇ СІМ'Ї У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

***Анотація.** У статті розглядається проблематика здійснення гарантованого чинним законодавством права особи, що звернулась до органу державної влади уповноваженого розпочинати досудове розслідування з заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення, на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, в рамках кримінального провадження, в процесі реалізації повноважень суб'єкта кримінально-процесуальних відносин. Висвітлюється процедура реалізації такого права та пропонується внесення відповідних змін до законодавства з метою належного його використання.*

Ключові слова: заявник, близькі родичі, члени сім'ї, забезпечення безпеки, кримінальне провадження, реалізація права.

Kovalenko I. P.,

*post-graduate student of the department of
branch law, Kherson State University, Kherson.*

THE APPLICANT'S RIGHT TO PROVATE SAFETY ON YOURSELF, CLOSER RELATIVES OR MEMBERS OF YOUR FAMILY IN CRIMINAL PROCEEDINGS

***Abstract.** The article deals with the problem of implementation of the right guaranteed by the current legislation to a person who appealed to the state authority authorized to initiate a pre-trial investigation with a statement or notification of a criminal offense, to ensure the safety of himself, close relatives or members of his family, within the framework of criminal proceedings, in the process of exercising the powers of the subject of criminal-procedural relations. The procedure for the exercise of such right is highlighted and appropriate changes to the legislation are proposed with a view to its proper use.*

Keywords: applicant, close relatives, family members, security, criminal proceedings, realization of the right.

Постановка проблеми. Важливим напрямком у кримінально-процесуальній діяльності за чинним КПК є впровадження практичних елементів діяльності правоохоронних органів спрямованих на підвищення ефективності безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві.

Охорона прав, свобод та інтересів, у тому числі забезпечення безпеки учасників кримінального провадження є його головним завданням, яке чітко визначено кримінально процесуальним законодавством.

Проте, у вітчизняній практиці кримінального судочинства встановлюються факти недотримання визначених законом прав заявника, як учасника кримінального процесу, на забезпечення безпеки у кримінальному провадженні так як таке право не закріплено у кримінальному процесуальному законі.

Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства досліджувалась А. Орлеан, С. Томин, В. Бояров, В. Касько і багатьма іншими науковцями та практиками.

Водночас, у вітчизняних наукових працях та дослідженнях увага процедурі застосування заходів безпеки заявника як учасника кримінального процесу не приділялась. Тому на даний час набуває актуальності висвітлення проблематики реалізації вказаного права заявника на забезпечення безпеки щодо себе, близьких родичів та членів сім'ї, у кримінальному провадженні за його заявою.

Метою цієї статті є проведення аналізу реалізації механізму забезпечення права заявника на здійснення заходів безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, у кримінальному провадженні, а також встановлення причин та умов що стали підставою необґрунтованого не визначення цього права у кримінальному процесуальному законі.

Виклад основного матеріалу: В статті 3 Конституції України зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1].

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава несе відповідальність перед людиною за наслідки своєї діяльності. Встановлення забезпечення та дотримання прав і свобод людини є головним обов'язком держави.

На сьогоднішній день все частіше встановлюються випадки того, що заявники як учасники кримінального провадження, будучи усвідомленими про вчинення різного роду правопорушень відповідними особами або стали їх очевидцями, не бажають повідомляти відповідні органи, у тому числі і уповноваженні розпочинати досудове розслідування, про подію кримінального правопорушення та/або відомі їм дані про вчинене або таке, що готується, кримінальне правопорушення.

Така пасивна правова поведінка та громадська не активність осіб яким відомо про факт кримінального правопорушення пояснюється відсутністю реального дієвого механізму захисту їхніх конституційних та процесуальних прав, а також низькою правосвідомістю суспільства в цілому.

Тому на даний час постає актуальне питання із забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, зокрема, на стадії досудового розслідування, насамперед заявника, який фактично є найпершим учасником кримінального провадження, а також ініціатором самого процесу досудового розслідування.

Процедуру та порядок забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному провадженні, що безпосередньо являє собою здійснення правоохоронними органами правових, організаційно-технічних та інших заходів, спрямованих на захист життя, житла, здоров'я та майна цих осіб від протиправних посягань, з метою створення необхідних умов для належного відправлення правосуддя, а також суспільно-правовідносини у цій сфері регулює група законів, до якої входять: Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”, Закон України “Про оперативну-розшукову діяльність”? Кримінальний та Кримінальний процесуальний кодекси України. Вказаними законами регламентуються права і обов'язки осіб, які потребують захисту, а також права і обов'язки органів, які забезпечують безпеку [2;3;4;5].

Згідно статті 20 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” підставою для вжиття заходів забезпечення безпеки осіб, зазначених у статті 2 цього Закону, є дані, що свідчать про наявність реальної загрози їх життю, здоров'ю, житлу і майну.

Приводом для вжиття заходів забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства, членів їх сімей та близьких родичів може бути:

а) заява учасника кримінального судочинства, члена його сім'ї або близького родича;

б) звернення керівника відповідного державного органу;

в) отримання оперативної та іншої інформації про наявність загрози життю, здоров'ю, житлу і майну зазначених осіб.

Відповідно до ч.ч. 1–3 статті 22 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” заходи щодо безпеки осіб, взятих під захист, застосовуються тільки за наявності підстав, зазначених у статті 20 цього Закону. Порядок здійснення заходів безпеки визначається цим Законом, іншими актами законодавства України [6].

Орган, який здійснює оперативну-розшукову діяльність, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд, одержавши заяву або повідомлення про загрозу безпеці особи, яка потребує застосування відповідних заходів, зобов'язані перевірити цю заяву (повідомлення) і в строк не більше трьох діб, а у невідкладних випадках — негайно прийняти рішення про застосування або про відмову у застосуванні заходів безпеки. Своє рішення вони приймають у вигляді мотивованої постанови або ухвали і спрямовують її для безпосереднього виконання до органу, на який покладено здійснення заходів безпеки.

Відповідно до ч. 3 ст. 3 статті 22 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” реалізація заходів безпеки здійснюється за принципом підслідності та покладається на органи служби безпеки, Державного бюро розслідувань, органи внутрішніх справ, органи Національної поліції або Національне антикорупційне бюро України, у складі структур яких з цією метою функціонують спеціальні підрозділи.

Так, безпеку осіб, яких беруть під захист, якщо кримінальні провадження знаходяться у провадженні податкової міліції або суду, забезпечує за їх рішенням відповідно орган служби безпеки, Державного бюро розслідувань, орган внутрішніх справ, орган Національної поліції, Національне антикорупційне бюро України або орган чи установа виконання покарань, слідчий ізолятор. Безпеку особи, взятої під захист, якщо її тримають в установі виконання покарань чи слідчому ізоляторі, забезпечує відповідний підрозділ такої установи чи слідчого ізолятора незалежно від того, у провадженні якого органу знаходиться кримінальне провадження [6].

Така постанова чи ухвала про застосування заходів безпеки є обов'язковою для виконання вказаними органами.

Правоохоронні органи зобов'язанні робити все, щоб особа яка звернулася про застосування заходів безпеки була впевнена у своїй безпосередній безпеці, щоб кожен знав, що він в повній мірі, ефективно захищений з боку держави, а погрози в його адресу або наявність протиправних спроб незаконного впливу з боку правопорушників будуть усунуті та попереджені.

Статтею 380 КК України передбачено відповідальність за невжиття заходів безпеки, а саме неприйняття рішення, несвоєчасне прийняття або прийняття недостатньо обґрунтованих рішень, а також невжиття, несвоєчасне вжиття достатніх заходів для безпеки працівників суду, правоохоронних органів або осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, членів їхніх сімей та їхніх близьких родичів службовою особою органу, на який покладено функції забезпечення безпеки зазначених осіб, якщо ці дії спричинили тяжкі наслідки [7].

Існує також відповідальність за розголошення відомостей про заходи безпеки щодо особи, взятої під захист, службовою особою, якою прийнято рішення про ці заходи, особою, яка їх здійснює, або службовою особою, якій ці рішення стали відомі у зв'язку з її службовим становищем, а так само особою, взятою під захист, якщо ці дії спричинили шкоду здоров'ю особи, взятої під захист — ст. 381 КК України [8].

Під розголошенням відомостей про заходи безпеки слід розуміти дії, внаслідок яких вони стають надбанням хоча б однієї особи, яка не має права на ознайомлення з ними. Обсяг інформації, форми і способи її доведення до відома сторонніх (неправомочних) осіб на кваліфікацію не впливають, довірча розмова, усна доповідь, виступ у засобах масової інформації, переписування, демонстрація документів тощо. Розголошення відомостей припускає доведення їх до відома і фактичне ознайомлення з ними хоча б однієї сторонньої особи. Злочин може бути вчинений тільки шляхом дії, і ознаки розголошення відсутні, якщо інформація не доводиться до відома і не стає в дійсності, а лише могла стати надбанням третіх осіб внаслідок бездіяльності особи (порушення правил зберігання документів або втрата електронних носіїв на яких зафіксована інформація, яка не підлягає розголошенню, про особу до якої застосовуються заходи безпеки, внаслідок

невиконання або неналежного виконання особою покладених на неї обов'язків).

Крім того, зазначеним Законом також передбачено, що у разі наявності в заяві (повідомленні) про загрозу безпеці відповідної особи, відомостей про кримінальне правопорушення слідчий, прокурор у порядку, передбаченому кримінальним процесуальним законодавством, починає досудове розслідування, а орган, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, слідчий суддя, суд направляє заяву (повідомлення) відповідному органу досудового розслідування для початку досудового розслідування.

Про прийняте рішення терміново в письмовій формі повідомляється заявник.

Орган, якому доручено здійснення заходів безпеки, встановлює перелік необхідних заходів і способів їх реалізації, керуючись при цьому конкретними обставинами справи і необхідністю усунення існуючої загрози.

Заходами забезпечення безпеки є:

- а) особиста охорона, охорона житла і майна;
- б) видача спеціальних засобів індивідуального захисту і сповіщення про небезпеку;
- в) використання технічних засобів контролю і прослуховування телефонних та інших переговорів, візуальне спостереження;
- г) заміна документів та зміна зовнішності;
- д) зміна місця роботи або навчання;
- е) переселення в інше місце проживання;
- є) поміщення до дошкільної виховної установи або установи органів соціального захисту населення;
- ж) забезпечення конфіденційності відомостей про особу;
- з) закритий судовий розгляд.

З урахуванням характеру і ступеня небезпеки для життя, здоров'я, житла та майна осіб, взятих під захист, можуть здійснюватися й інші заходи безпеки.

Орлеан А. М. у своїй роботі “Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального провадження: адаптація законодавства України до європейських стандартів” стверджував, що додатковими процесуальними гарантіями забезпечення безпеки для учасників кримінального провадження в Україні є низка положень КПК України: — зобов'язання будь-якої особи, якій надано доступ до інформації про приватне життя, запобігати її розголошенню (ч. 4 ст. 15 КПК України); — заборона незаконного розголошення відомостей досудового розслідування (ст. 222 КПК України); — заборона надання стороні захисту для ознайомлення і відкриття матеріалів про застосування заходів безпеки щодо осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві (ч. 1 ст. 221, ч. 5 ст. 290, ч. 3 ст. 317 КПК України) [9].

Розглянуті заходи забезпечення безпеки відповідно до Рекомендації Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які співпрацюють з правосуддям, можна поділити на

процесуальні та позапроцесуальні заходи безпеки. При цьому, процесуальними заходами безпеки слід вважати такі, що здійснюються слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом із використанням наданих їм законом процесуальних повноважень.

До реалізації таких заходів можуть залучатися й інші особи. Це, зокрема: забезпечення конфіденційності відомостей про особу в матеріалах кримінального провадження; допит слідчим суддею в судовому засіданні під час досудового розслідування, у тому числі дистанційно; впізнання поза візуальним і аудіоспостереженням; допит, впізнання та інші процесуальні дії в режимі відеоконференції, у дистанційному режимі, з використанням технічних засобів, зі створенням акустичних і/або відеоперешкод; відсторонення від посади; негласні слідчі (розшукові дії), які проводяться на підставі КПК України в рамках кримінального провадження; закритий судовий розгляд тощо.

Непроцесуальними заходами безпеки слід вважати такі, що здійснюються особами, котрі не є процесуальними фігурами поза межами кримінального процесу. Водночас рішення про застосування кожного такого конкретного заходу приймається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом.

У юридичній практиці заходи забезпечення безпеки прийнято поділяти на короткострокові та довгострокові. При цьому перші, як правило, застосовуються у разі необхідності негайного усунення загрози, а другі — для тривалого захисту особи. На відміну від європейських країн, в Україні механізм застосування короткострокових заходів не відрізняється від довгострокових. Проте в перспективі це має бути змінено, оскільки останні значно витратніші. До передбачених національним законодавством короткострокових заходів можна віднести: особисту фізичну охорону, охорону житла і майна тощо. Довгостроковими заходами можуть бути: зміна особистих документів, зміна зовнішності, зміна місця роботи і навчання, переселення в інше місце проживання та інші.

Застосування конкретних заходів безпеки потребує комплексного, певною мірою творчого підходу. Поєднання різних заходів повинно ретельно продумуватись та плануватись уповноваженими суб'єктами, наскрізну роль серед яких відіграє прокурор.

Загалом, наявний в Україні інструментарій щодо забезпечення безпеки учасників кримінального провадження не породжує суттєвого дисонансу із наявними європейськими стандартами у зазначеній сфері. В той же час, сучасний стан справ не дозволяє стверджувати й про їх гармонічну відповідність. Потрібна ґрунтовна робота з адаптації вітчизняної законодавчої бази, яка принаймні може бути спрямованою у кількох основних напрямках. Насамперед, це створення спрощеного механізму обрання та застосування короткочасних заходів безпеки та ґрунтовно деталізованого механізму довгострокових заходів за стандартами програми захисту свідків, передбаченої Рекомендацією Rec (2005) 9 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо захисту свідків та осіб, які

співпрацюють з правосуддям. При цьому, доцільно виділити критерії оцінки для індивідуалізації потреб особи у захисті та визначенні необхідних спеціальних заходів, що мають бути ефективними протягом кримінального провадження.

Зважаючи на вимоги Директиви Європейського парламенту та Ради Європейського Союзу щодо встановлення мінімальних стандартів забезпечення прав, підтримання та захисту жертв злочинів від 25 жовтня 2012 року, доцільно також розширити дію законодавства в такий спосіб, щоб воно охоплювало здійснення захисту вразливих учасників кримінального процесу не лише від фізичного, а й від емоційного та психічного впливу. Додаткового опрацювання та наукового дослідження потребує питання можливості та доцільності створення процедури, що надаватиме можливість використання у кримінальному процесі України в якості доказів в суді матеріалів відеозапису допиту особи, зробленого під час досудового слідства.

В цілому аналіз української та європейської нормативної бази у сфері забезпечення безпеки учасників кримінального провадження свідчить про значну кількість прогалин вітчизняного законодавства та досить чітке й ґрунтовне закріплення основних європейських стандартів, що зумовлює наявність широких перспектив для проведення подальших наукових досліджень питань адаптації у розглядуваному напрямі.

З такими твердженнями Орлеан А. М. неможливо не погодитись оскільки вітчизняна система безпеки учасників кримінального провадження не є окремим процесуальним механізмом з досконаліми елементами його функціонування, а являє собою лише окремий допоміжний напрямок відповідних підрозділів уповноважених органів в рамках кримінального провадження.

Про заходи безпеки, що застосовуються, умови їх здійснення та правила користування майном або документами, виданими з метою забезпечення безпеки, повідомляється особа, взята під захист.

Крім того, про вжиті заходи безпеки та їх результати орган, який здійснює заходи, повинен інформувати слідчого, прокурора, суд, у провадженні якого знаходиться кримінальне провадження, а також слідчого суддю, якщо рішення про застосування заходів безпеки приймалося ним, а в разі усунення загрози подає відповідному органу за місцем перебування особи, взятої під захист, клопотання про скасування заходів безпеки.

Відповідно до вимог ст. 2 Закону України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві”, до осіб, які мають право на забезпечення безпеки, належать:

- 1) особа, яка заявила до правоохоронного органу про кримінальне правопорушення або в іншій формі брала участь чи сприяла виявленню, попередженню, припиненню або розкриттю кримінальних правопорушень;
- 2) потерпілий та його представник у кримінальному провадженні;
- 3) підозрюваний, обвинувачений, захисники і законні представники;

- 4) цивільний позивач, цивільний відповідач та їх представники у справі про відшкодування шкоди, завданої кримінальним правопорушенням;
- 5) представник юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження;
- 6) персонал органу пробації;
- 7) свідок;
- 8) експерт, спеціаліст, перекладач і понятий;
- 9) члени сімей та близькі родичі осіб, перелічених вище, якщо шляхом погроз або інших протиправних дій щодо них робляться спроби вплинути на учасників кримінального судочинства.

Аналізуючи вимоги вказаної статті можливо стверджувати, що заявник у кримінальному провадженні має право на звернення до відповідних органів про застосування заходів безпеки відносно себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї, житла та майна.

Аналогічне право має і потерпілий у кримінальному провадженні. Звернутися до відповідних органів про застосування заходів безпеки відносно себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї йому дозволяє не тільки п. 2 ч. 1 ст. 2 Закону України "Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві" а чітко визначене в ч. 1 ст. 56 КПК України [2; 11].

Разом з тим, за результатами співставлення процесуальних повноважень заявника та потерпілого як рівнозначних учасників кримінального процесу, встановлено, що зміст ст. 60 КПК України містить виключний перелік прав заявника, які він може реалізувати у кримінальному провадженні, а саме:

- 1) отримати від органу, до якого він подав заяву, документ, що підтверджує її прийняття та реєстрацію;
 - 1.1) отримувати витяг з Єдиного реєстру досудових розслідувань;
- 2) подавати на підтвердження своєї заяви речі і документи;
- 3) отримати інформацію про закінчення досудового розслідування.

Враховуючи викладене можна зробити висновок про те, що група процесуальних прав заявника на відміну від потерпілого не містить права особи яка звернулася із заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення до органу державної влади, уповноваженого розпочати досудове розслідування, на звернення до відповідних органів про застосування заходів безпеки відносно себе, близьких родичів та членів своєї сім'ї.

Така відсутність зазначеного процесуального повноваження у заявника в кримінальному процесуальному законі може стати законною підставою відмови відповідного органу або уповноваженої особи у застосуванні таких заходів захисту при наявній загрозі життю чи здоров'ю заявника, його членів сім'ї чи близьких родичів, майна або житла, що в свою чергу не відповідає вимогам Конституції України, засадам кримінального провадження, а тому відповідно не забезпечує виконання

його завдання, та в цілому негативно впливає на об'єктивність процесу досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Таким чином, зазначене свідчить що вимоги Закону України «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» та положення Кримінального процесуального кодексу України, що фактично перебувають на одній сходинці ієрархічної системи нормативно-правових актів України, тобто є рівними між собою, суперечать один одному.

Висновки. Отже, заявник як учасник кримінального процесу потребує чіткого визначення в КПК права на забезпечення безпеки щодо себе близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла, за наявності відповідних підстав.

Тому для того, щоб виключити та попередити у вітчизняній юридичній практиці факти відмови заявникам у кримінальному провадженні у застосуванні заходів безпеки щодо себе, близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла, а також підвищення соціально-правової активності громадян які звернувшись до правоохоронного органу з заявою або повідомленням про кримінальне правопорушення, повинні бути впевненні в їх захисті з боку держави, вважаємо за доцільне частину другу статті 60 КПК України доповнити пунктом 4 з наступним змістом:

“4. За наявності відповідних підстав — права на забезпечення безпеки щодо себе близьких родичів чи членів своєї сім'ї, майна та житла.”

Зазначені законодавчі зміни сприятимуть підвищенню соціально-юридичної та громадянської активності в частині повідомлення особами про відомі їм вчинені та ті що готуються кримінальні правопорушення, які виступатимуть в якості додаткових гарантій захисту їх прав і законних інтересів як учасників кримінального провадження так громадян з високим рівнем правосвідомості, що стане підґрунтям для всебічного, повного та неупередженого здійснення кримінального провадження.

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 №254к/96 ВР // Відомості Верховної ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.
2. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” від 23.12.1993 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>;
3. Закон України “Про оперативну-розшукову діяльність” від 18.02.1992 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>;
4. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
5. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

6. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” від 23.12.1993 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Орлеан А. М. Процедура забезпечення безпеки учасників кримінального провадження: Адаптація законодавства України до європейських стандартів // Актуальні проблеми правознавства — 2016. — №3 (7). — С. 87–92.
10. Закон України “Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві” від 23.12.1993 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>;
11. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>

References:

1. Konstytutsiia Ukrainy vid 28.06.1996 №254k/96 VR // Vidomosti Verkhovnoi rady Ukrainy. — 1996. — № 30. — St. 141.
2. Zakon Ukrainy “Pro zabezpechennia bezpeky osib, iaki berut' uchast' u kryminal'nomu sudochynstvi” vid 23.12.1993 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>;
3. Zakon Ukrainy “Pro operatyvnu-rozshukovu diial'nist'” vid 18.02.1992 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>;
4. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
5. Kryminal'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
6. Zakon Ukrainy “Pro zabezpechennia bezpeky osib, iaki berut' uchast' u kryminal'nomu sudochynstvi” vid 23.12.1993 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>
7. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>;
8. Kryminal'nyj kodeks Ukrainy vid 05.04.2001 // [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
9. Orlean A. M. Protsedura zabezpechennia bezpeky uchastnykiv kryminal'noho provadzhennia: Adaptatsiia zakonodavstva Ukrainy do ievropejs'kykh standartiv // Aktual'ni problemy pravoznavstva — 2016. — №3 (7). — S. 87–92.

10. Zakon Ukrainy “Pro zabezpechennia bezpeky osib, iaki berut' uchast' u kryminal'nomu sudochnstvi” vid 23.12.1993 [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3782-12>;
11. Kryminal'nyj protsesual'nyj kodeks Ukrainy vid 13.04.2012 // [Elektronnyj resurs]. — Rezhym dostupu: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>